Volební zákon

Návrh zákona č. 2 podle seznamu zákonů Fóra lidu – prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 26. 10. 2026

Postavení návrhu: Zákon provádí čl. 17–19, 27–29, 31 odst. 3, 34–37, 49, 53–55, 58, 64, 65, 74, 79, 82, 83, 88, 99, 103, 107 a 115 Občanské ústavy. Jednotně upravuje volby a odvolání všech volených veřejných služebníků – od zastupitele obce po prezidenta republiky. Nahrazuje čtyři dosavadní volební zákony. Podle čl. 32 Občanské ústavy jej schvalují občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne …… 20..

volební (zákon volební občanský)

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon upravuje

a) volební právo a volitelnost,

b) volby všech volených veřejných služebníků podle Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“) a zákonů,

c) kandidaturu, financování volební kampaně a vázaný mandát,

d) odvolání volených veřejných služebníků,

e) soudní ochranu ve věcech voleb a odvolání.

§ 2 – Zásady

(1) Volby se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva (čl. 28 ústavy).

(2) Do veřejné funkce lze kandidovat jen osobně, za sebe. Politická strana, hnutí ani jiný spolek nepodává kandidátní listinu a nekandiduje (čl. 18 odst. 2 ústavy).

(3) Rozhodující veřejný služebník je vždy volen a kdykoli odvolatelný; jmenování do rozhodující funkce je vyloučeno (čl. 27 odst. 2 ústavy).

(4) Nikdo nemá povinnost volit a nikdo nesmí být postihován za to, jak volil nebo že nevolil.

§ 3 – Vymezení pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

a) **voličem** rozhodující občan podle čl. 17 ústavy,

b) **politikem** veřejný služebník volený periodicky na pevné funkční období,

c) **rozhodujícím úředníkem** veřejný služebník volený neperiodicky, vždy když je funkce uprázdněna,

d) **volebním obvodem** území, jehož voliči volí danou funkci,

e) **hlasovacím obdobím** doba, po kterou lze hlasovat,

f) **systémem EVORAS** elektronický volební, odvolávací, referendový a anketní systém.

§ 4 – Vztah k zákonu o OIRA

Pro způsob hlasování, kontrolní vzorek, okrskové komise a sčítání hlasů se přiměřeně použijí ustanovení zákona petičního a o referendech a anketách (dále jen „zákon o OIRA“), nestanoví-li tento zákon jinak.

ČÁST DRUHÁ – VOLEBNÍ PRÁVO A VOLITELNOST

§ 5 – Právo volit

(1) Právo volit má státní občan České republiky, který dosáhl věku 18 let; hlasovat může ode dne, kdy tohoto věku dosáhl.

(2) Ve volbách do orgánů územního celku a v jeho obvodech volí volič, který má na území celku trvalý pobyt.

(3) Volebního práva lze voliče zbavit jen jednotlivě, pravomocným rozhodnutím soudu o omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva (čl. 17 odst. 3 ústavy).

§ 6 – Volitelnost

(1) Zvolen může být volič, který dosáhl věku 21 let, nestanoví-li ústava nebo tento zákon věk vyšší (čl. 18 odst. 1 ústavy).

(2) Prezident republiky, senátor a soudce Ústavního soudu musí být starší 40 let.

(3) Kandidát do funkce volené v územním obvodu musí mít v obvodu trvalý pobyt (čl. 34 odst. 3 ústavy).

(4) Kandidát na soudce, soudce Ústavního soudu nebo státního zástupce musí být bezúhonný. Za bezúhonného se nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin, pokud se na něj nehledí, jako by nebyl odsouzen.

(5) Další předpoklady volitelnosti (vzdělání, praxe) platí jen tam, kde je ústava připouští (čl. 74 odst. 3, čl. 79 odst. 2 ústavy); stanoví je příloha č. 1. U ostatních funkcí uvádí kandidát své vzdělání a praxi v přihlášce, aby o nich voliči věděli.

§ 7 – Neslučitelnost

(1) Nikdo nesmí současně zastávat dvě volené funkce ani pracovat ve dvou institucích veřejné služby. To neplatí pro zastupitele obce, který není uvolněný.

(2) Zvolený, který zastává neslučitelnou funkci, musí ji do 15 dnů od zvolení opustit; jinak jeho mandát zaniká.

§ 8 – Seznamy voličů

Seznam voličů vede Veřejná služba informační na základě evidence obyvatel; za správnost zápisu osobně odpovídá její ředitel. Systém EVORAS seznam používá. Volič si může kdykoli ověřit a nechat opravit zápis o sobě.

ČÁST TŘETÍ – VOLENÉ FUNKCE A VOLEBNÍ SYSTÉMY

§ 9 – Volené funkce

Podle tohoto zákona se volí

a) poslanci, senátoři, prezident republiky, předseda Národní rady a ministři,

b) ředitelé institucí veřejné služby,

c) soudci Ústavního soudu, soudci a státní zástupci podle § 19 zákona o soudnictví a vězeňství,

d) guvernér a členové bankovní rady České národní banky,

e) tribuni lidu,

f) velitelé Národní domobrany, ředitelé policie, velitelé a členové komunálních domobran,

g) výhradní programátoři systému EVORAS,

h) předseda zemské rady, hejtman, přednosta okresu podle zákona o územně-správním uspořádání, primátor hlavního města Prahy, starosta a členové zemských rad a zastupitelstev,

i) rozhodující zaměstnanci institucí veřejné služby (čl. 65 odst. 3 a čl. 83 odst. 2 ústavy) a rozhodující úředníci územních celků podle zákona o územně-správním uspořádání,

j) členové nezávislé vyšetřovací komise podle čl. 127 odst. 5 ústavy.

Přehled funkcí, počtu míst, volebních obvodů, volebních systémů a funkčních období obsahuje příloha č. 1.

§ 10 – Volba v jednomandátovém obvodu relativní většinou

Zvolen je kandidát, který získal nejvíce platných hlasů. Při rovnosti hlasů rozhoduje los. Tento systém se použije pro volby poslanců, členů zemských rad a členů zastupitelstev (čl. 28 ústavy).

§ 11 – Volba nadpoloviční většinou (dvoukolová)

(1) V prvním kole je zvolen kandidát, který získal nadpoloviční většinu platných hlasů.

(2) Nezíská-li ji žádný kandidát, koná se druhé kolo, jehož hlasovací období začíná 14. den po skončení prvního kola, do něhož postupují dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů. Zvolen je ten, kdo ve druhém kole získal více platných hlasů.

(3) Tento systém se použije pro volby prezidenta republiky, senátorů, předsedy Národní rady, předsedy zemské rady, hejtmana, přednosty okresu, starosty a guvernéra České národní banky.

§ 12 – Volba více míst v jednom obvodu

(1) Volí-li se v obvodu více míst, má volič tolik hlasů, kolik míst se obsazuje. Zvoleni jsou kandidáti s nejvyšším počtem hlasů (čl. 74 odst. 2 ústavy).

(2) Tento systém se použije pro volby soudců Ústavního soudu (tři v každé zemi), výhradních programátorů systému EVORAS a členů komunálních domobran.

§ 13 – Volba ministrů

(1) Každé ministerstvo se volí zvlášť v celostátním obvodu nadpoloviční většinou podle § 11. Kandidát může kandidovat jen na jedno ministerstvo a uvede kraj svého trvalého pobytu.

(2) Každý ministr musí pocházet z jiného kraje (čl. 64 odst. 2 ústavy). Pořadí, v němž se zjišťují výsledky jednotlivých ministerstev, určí po skončení hlasování los, který provede veřejně Státní volební komise. Pochází-li vítěz z kraje, z něhož již byl zvolen ministr jiného ministerstva, je zvolen kandidát téhož ministerstva s nejvyšším počtem hlasů v prvním kole, který pochází z kraje, z něhož dosud žádný ministr zvolen nebyl; postupuje-li se do druhého kola, platí totéž pro postup do něj.

§ 14 – Volba rozhodujících úředníků

(1) Ředitelé a rozhodující zaměstnanci institucí veřejné služby, soudci, státní zástupci, velitelé a ředitelé podle § 9 písm. f) se volí nadpoloviční většinou podle § 11 v obvodu, jehož občanům slouží (příloha č. 1).

(2) Volba se vyhlásí do 5 dnů od uprázdnění funkce; hlasovací období musí skončit nejpozději 60. den ode dne uprázdnění. Více takových voleb se spojuje do jednoho hlasovacího období.

(3) Kandidát do funkce rozhodujícího úředníka předloží kromě náležitostí podle § 17 též doklady o odborné způsobilosti a písemnou koncepci výkonu funkce, která se zveřejní.

(4) Do zvolení vykonává funkci rozhodující zaměstnanec instituce zvolený podle tohoto zákona, který byl zvolen nejvyšším počtem hlasů; smí však činit jen rozhodnutí, která nesnesou odkladu.

ČÁST ČTVRTÁ – TERMÍNY A FUNKČNÍ OBDOBÍ

§ 15 – Funkční období

(1) Funkční období činí

a) 4 roky u poslanců, předsedy Národní rady, ministrů, tribunů lidu a orgánů územní samosprávy,

b) 5 let u prezidenta republiky,

c) 6 let u senátorů a členů bankovní rady České národní banky,

d) 7 let u soudců Ústavního soudu a guvernéra České národní banky.

(2) Rozhodující úředníci podle § 14 zastávají funkci bez pevného funkčního období, do odvolání nebo vzdání se funkce.

(3) Senátoři se volí každé tři roky v polovině krajů (sedm krajů); rozdělení krajů do dvou skupin stanoví příloha č. 2.

(4) Funkční období začíná dnem složení slibu.

§ 16 – Termín voleb

(1) Pravidelné volby se konají v jednom společném hlasovacím období na podzim roku, v němž končí funkční období; přesný termín vyhlásí prezident republiky nejpozději 90 dnů před zahájením hlasování. Volba prezidenta republiky se koná ve lhůtě podle čl. 55 ústavy.

(2) Volby do orgánů územní samosprávy vyhlašuje předseda zemské rady, hejtman nebo starosta; nečiní-li tak, vyhlásí je Státní volební komise.

(3) Prodlouží-li se funkční období v důsledku krizového stavu, zkracuje se o tuto dobu následující období.

ČÁST PÁTÁ – KANDIDATURA

§ 17 – Přihláška ke kandidatuře

(1) Kandidát podává přihlášku osobně prostřednictvím systému EVORAS nebo u Státní volební komise, u funkcí územní samosprávy u úřadu územního celku, nejpozději 60 dnů před zahájením hlasování.

(2) Přihláška obsahuje

a) jméno, příjmení, datum narození, trvalý pobyt, povolání,

b) označení funkce a obvodu,

c) čestné prohlášení o volitelnosti a o tom, že kandidát není ve střetu zájmů nebo jak jej odstraní,

d) majetkové přiznání v rozsahu stanoveném zákonem o veřejných služebnících,

e) údaje o transparentním účtu kampaně,

f) případné písemné volební závazky podle § 25,

g) podpisy voličů podle § 18,

h) údaj o vzdělání a praxi.

(3) Kandidát smí být členem politické strany nebo spolku; tuto skutečnost uvede. Na hlasovacím lístku se uvádí jen jméno, věk, povolání a obec pobytu, nikoli příslušnost ke straně.

(4) U nové volby podle § 14 a § 30 se přihláška podává do 10 dnů od vyhlášení, registrace se provede do 5 dnů a hlasovací období musí skončit nejpozději 60. den ode dne uprázdnění funkce, u prezidenta republiky 90. den (čl. 54 ústavy).

§ 18 – Podpora voličů

Přihlášku musí podpořit podpisem nejméně

a) 0,5 % voličů republiky, jde-li o prezidenta republiky (čl. 49 odst. 3 ústavy),

b) 0,1 % voličů republiky, jde-li o předsedu Národní rady, ministra, ředitele instituce veřejné služby nebo jinou funkci volenou v celé republice,

c) 0,5 % voličů země nebo kraje, jde-li o funkci volenou v zemi nebo kraji,

d) 0,5 % voličů okresu, nejméně však 100 voličů, jde-li o poslance nebo funkci volenou v okrese,

e) 1 % voličů obce, nejméně však 5 a nejvýše 500 voličů, jde-li o funkci volenou v obci.

§ 19 – Registrace

(1) Předseda Státní volební komise, u funkcí územní samosprávy tajemník úřadu územního celku, do 10 dnů přezkoumá přihlášku a kandidáta zaregistruje, nebo registraci odmítne, nesplňuje-li zákonné náležitosti a vady nebyly odstraněny do 5 dnů od výzvy.

(2) Proti odmítnutí registrace podá kandidát do 3 dnů návrh krajskému soudu, u celostátních funkcí Nejvyššímu správnímu soudu; soud rozhodne do 7 dnů.

(3) Seznam registrovaných kandidátů s jejich přihláškami, majetkovými přiznáními, závazky a koncepcemi se zveřejní v systému EVORAS.

§ 20 – Představení kandidátů

Veřejná služba informační uspořádá pro kandidáty na celostátní a zemské funkce veřejné debaty se stejným časem pro každého kandidáta a jejich záznam zveřejní. Pro ostatní funkce zveřejní v systému EVORAS stránku každého kandidáta stejného rozsahu.

ČÁST ŠESTÁ – VOLEBNÍ KAMPAŇ

§ 21 – Financování kampaně

(1) Kampaň kandidáta lze financovat jen z dobrovolných příspěvků voličů na transparentní účet kampaně (čl. 18 odst. 3 ústavy).

(2) Příspěvek jednoho voliče všem kandidátům dohromady nesmí za kalendářní rok přesáhnout 5 % průměrné měsíční mzdy v soukromém sektoru za předminulý rok.

(3) Kandidát nesmí na kampaň použít vlastní prostředky, úvěr, prostředky politické strany, spolku, právnické osoby, cizince ani veřejného rozpočtu.

(4) Nepeněžitá plnění se oceňují obvyklou cenou a započítávají do limitu dárce.

§ 22 – Média

(1) Veřejnoprávní média poskytnou všem kandidátům na tutéž funkci stejný bezplatný prostor.

(2) Soukromá média mohou poskytnout placený prostor jen za jednotnou minutovou nebo plošnou sazbu, která nesmí přesáhnout 5 % průměrné měsíční mzdy v soukromém sektoru za předminulý rok za minutu, a za stejných podmínek všem kandidátům, kteří o to požádají.

§ 23 – Vyúčtování

Kandidát do 30 dnů po vyhlášení výsledků zveřejní v systému EVORAS vyúčtování kampaně. Nevyčerpané prostředky převede do rozpočtu obce svého trvalého pobytu.

§ 24 – Kampaň třetích osob

Volič, který nekandiduje, smí vést kampaň ve prospěch kandidáta nebo proti němu jen z vlastních prostředků do limitu podle § 21 odst. 2 a s viditelným označením, kdo kampaň platí. Právnické osoby, politické strany a spolky kampaň vést nesmějí.

ČÁST SEDMÁ – VÁZANÝ MANDÁT

§ 25 – Volební závazky

(1) Kandidát může v přihlášce písemně a konkrétně uvést své volební závazky (čl. 19 ústavy). Závazek musí být splnitelný v rámci pravomocí funkce.

(2) Systém EVORAS vede veřejný registr volebních závazků a u každého závazku zveřejňuje průběžné hodnocení jeho plnění, které zpracuje Veřejná služba kontrolní.

(3) Zjevné neplnění závazku je důvodem k odvolání.

ČÁST OSMÁ – HLASOVÁNÍ A VÝSLEDKY

§ 26 – Hlasování

(1) Hlasovací období trvá 10 dní. Hlasovat lze elektronicky prostřednictvím systému EVORAS, listinně ve volební místnosti v posledních dvou dnech hlasovacího období a korespondenčně (§ 33 zákona o OIRA).

(2) Volič může svůj elektronický hlas až do konce hlasovacího období změnit; platí poslední odevzdaný hlas. Listinný hlas má přednost.

(3) Hlasovací lístek obsahuje jména kandidátů v pořadí určeném losem, jejich věk, povolání a obec pobytu.

§ 27 – Zjištění a vyhlášení výsledků

(1) Výsledky zjistí Státní volební komise, u funkcí územní samosprávy volební komise územního celku, sloučením výsledků systému EVORAS ověřených kontrolním vzorkem a výsledků listinného hlasování.

(2) Výsledky se vyhlásí do 3 dnů od skončení hlasování; celostátní výsledky ve Sbírce zákonů, ostatní ve věstníku územního celku.

(3) Státní volební komisi tvoří předseda, kterého volí voliči spolu s pravidelnými volbami, a 8 dalších členů, které vylosuje systém EVORAS na dobu 4 let; vylosovaní členové dohlížejí na průběh voleb a sčítání, rozhodnutí o právech kandidátů a voličů činí a podepisuje předseda. Volební komisi územního celku tvoří obdobně tajemník úřadu a 4 vylosovaní občané celku. Členem nesmí být kandidát ani osoba mu blízká.

ČÁST DEVÁTÁ – ODVOLÁNÍ

§ 28 – Petice k odvolání

(1) Odvolání voleného veřejného služebníka se vyhlásí, podpoří-li je peticí počet voličů obvodu, v němž byl zvolen, stanovený v § 8 zákona o OIRA pro příslušnou úroveň. U funkcí volených v soudním obvodu nebo obvodu státního zastupitelství se použije práh podle úrovně územního celku, jehož území obvod převážně zahrnuje.

(2) Tribun lidu, Občanský tribunál, Veřejná služba kontrolní, kárný senát podle zákona o soudnictví a vězeňství nebo nezávislá vyšetřovací komise mohou zveřejnit v systému EVORAS návrh na odvolání s odůvodněním; k vyhlášení odvolání je třeba počtu podpisů podle odstavce 1.

§ 29 – Hlasování o odvolání

(1) Hlasování o odvolání se koná podle zákona o OIRA. Dotčený veřejný služebník má právo vystoupit v rozpravě ve stejném rozsahu jako navrhovatelé.

(2) Veřejný služebník je odvolán, vyslovila-li se pro odvolání nadpoloviční většina hlasujících (čl. 25 odst. 2 ústavy).

§ 30 – Následky odvolání

(1) Mandát nebo funkce zaniká dnem vyhlášení výsledku (čl. 29 odst. 2 ústavy).

(2) Nová volba se koná do 60 dnů; zvolený zastává funkci do konce původního funkčního období. To neplatí pro prezidenta republiky, soudce Ústavního soudu a ministry, kteří jsou voleni na celé funkční období (čl. 49 odst. 2, čl. 64 odst. 2, čl. 74 odst. 2 ústavy).

(3) Do zvolení nástupce vykonává funkci zástupce podle ústavy nebo zákona, u poslance a senátora zůstává místo neobsazené.

§ 31 – Vzdání se funkce

Volený veřejný služebník se může funkce vzdát písemným prohlášením doručeným Státní volební komisi, nestanoví-li ústava jinak (čl. 53 ústavy). Nová volba se koná jako po odvolání.

ČÁST DESÁTÁ – SLIB A ZÁNIK MANDÁTU

§ 32 – Slib

(1) Zvolený skládá slib stanovený ústavou, popřípadě zákonem upravujícím jeho funkci. Kde slib stanoven není, zní: „Slibuji věrnost České republice a jejím občanům. Budu dodržovat Občanskou ústavu a zákony, budu sloužit občanům, říkat jim pravdu a vykonávat svou funkci osobně odpovědně.“

(2) Odepřením slibu nebo slibem s výhradou mandát zaniká (čl. 37 ústavy).

§ 33 – Zánik mandátu

Mandát zaniká uplynutím funkčního období, odvoláním, vzdáním se, ztrátou volitelnosti, vznikem neslučitelnosti, zamlčeným střetem zájmů, pravomocným odsouzením za úmyslný trestný čin nebo smrtí.

ČÁST JEDENÁCTÁ – SOUDNÍ OCHRANA

§ 34

(1) Návrh na neplatnost voleb nebo volby kandidáta může podat každý volič obvodu a každý kandidát do 10 dnů od vyhlášení výsledků. O návrhu rozhoduje Ústavní soud u celostátních a zemských funkcí, jinak krajský soud, a to do 30 dnů. Proti rozhodnutí krajského soudu lze do 10 dnů podat opravný prostředek k Ústavnímu soudu (čl. 75 písm. f) ústavy).

(2) Soud volbu zruší, jen mohlo-li porušení zákona ovlivnit výsledek.

ČÁST DVANÁCTÁ – PŘESTUPKY

§ 35

(1) Přestupku se dopustí kandidát nebo jiná osoba, která poruší pravidla financování podle § 21 až 24.

(2) Za přestupek lze uložit pokutu do výše dvojnásobku neoprávněně získané nebo vynaložené částky, nejméně však 10 000 Kč. Neoprávněně získané prostředky propadají státu.

(3) Zjistí-li soud, že zvolený kandidát získal mandát podstatným porušením pravidel financování, je to důvodem pro zrušení volby.

(4) Přestupky projednává Veřejná služba kontrolní.

ČÁST TŘINÁCTÁ – PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 36 – První volby

(1) První volby podle tohoto zákona se konají ve lhůtách podle čl. 122 ústavy; orgány územní samosprávy, velitelé, ředitelé policie a výhradní programátoři se volí rovněž do 1 roku od účinnosti ústavy.

(2) V prvních volbách senátorů se volí ve všech krajích; senátorům krajů skupiny B podle přílohy č. 2 končí první funkční období po třech letech. Toto ustanovení vyžaduje doplnění čl. 122 ústavy o přechodné zkrácení prvního funkčního období.

(3) Soudci a státní zástupci se volí postupně do tří let od účinnosti ústavy podle harmonogramu, který zveřejní Státní volební komise; dosavadní soudci vykonávají funkci do zvolení nástupce.

(4) Do zprovoznění systému EVORAS (čl. 123 odst. 2 ústavy) se hlasuje listinně a korespondenčně, podpisy se sbírají listinně podle § 47 zákona o OIRA, seznamy voličů vedou obecní úřady, přihlášky se podávají listinně u Státní volební komise nebo úřadu územního celku, údaje podle § 19 odst. 3, § 23 a § 25 odst. 2 se zveřejňují na internetových stránkách Státní volební komise a členy Státní volební komise losuje Ministerstvo vnitra veřejně za účasti notáře.

§ 37 – Zrušovací ustanovení

Zrušují se

a) zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky,

b) zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů,

c) zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí,

d) zákon č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky,

e) zákon č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu, a to dnem vystoupení České republiky z Evropské unie,

vždy ve znění pozdějších předpisů.

§ 38 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

Příloha č. 1 – Přehled volených funkcí

Funkce	Počet	Obvod	Systém	Období	Zvláštní předpoklady
Poslanec	76	okres	relativní většina (§ 10)	4 roky	–
Senátor	14	kraj	dvoukolový (§ 11)	6 let	40 let
Prezident republiky	1	republika	dvoukolový	5 let, nejvýše 2× po sobě	40 let
Předseda Národní rady	1	republika	dvoukolový	4 roky	–
Ministr	7	republika, každý z jiného kraje	dvoukolový (§ 13)	4 roky	–
Ředitel instituce veřejné služby	7	republika	dvoukolový	do odvolání	– (vzdělání a praxi uvádí v přihlášce)
Rozhodující	nejvýše 66 v	republika nebo	dvoukolový	do odvolání	–

Funkce	Počet	Obvod	Systém	Období	Zvláštní předpoklady
zaměstnanec instituce veřejné služby	instituci	obvod působnosti			
Soudce Ústavního soudu	9 (3 v každé zemi)	země	více míst (§ 12)	7 let	40 let, VŠ právo, 10 let praxe
Soudce Nejvyššího soudu a Nejvyššího správního soudu	podle zákona	republika	dvoukolový	do odvolání	VŠ právo, 10 let praxe
Soudce odvolacího a zemského soudu	podle zákona	země	dvoukolový	do odvolání	VŠ právo, 10 let praxe
Soudce krajského, okresního a obecního soudu	podle zákona	soudní obvod	dvoukolový	do odvolání	VŠ právo, 5 let praxe
Státní zástupce (vedoucí a rozhodující)	podle zákona	obvod zastupitelství	dvoukolový	do odvolání	– (vzdělání a praxi uvádí v přihlášce)
Velitel komunální domobrany	1 v obci	obec nebo městská část	dvoukolový	do odvolání	–
Guvernér ČNB	1	republika	dvoukolový	7 let	–
Člen bankovní rady ČNB	14	kraj	dvoukolový	6 let	–
Tribun lidu	14	kraj	dvoukolový	4 roky	–
Velitel Národní domobrany, zemští velitelé, velitelé brigád	podle zákona	republika, země	dvoukolový	do odvolání	–
Ředitel policie	podle úrovně	republika, země, kraj, okres, obec	dvoukolový	do odvolání	podle zákona o policii
Výhradní programátor EVORAS	21 + 21 náhradníků	republika	více míst	do odvolání	–
Člen nezávislé vyšetřovací komise	9 (3 v každé zemi)	země	více míst (§ 12)	do konce činnosti komise	–
Předseda zemské rady, hejtman, přednosta okresu, starosta	1 v celku	země, kraj, okres, obec	dvoukolový	4 roky	–
Člen zemské rady, zastupitel	podle zákona o územním uspořádání	jednomandátové obvody	relativní většina	4 roky	–
Člen komunální domobrany	podle místního referenda	obec, městská část	více míst	do odvolání	podle zákona o komunálních domobranách

Příloha č. 2 – Skupiny krajů pro volby senátorů

Skupina A	Skupina B
Hlavní město Praha	Středočeský kraj
Jihočeský kraj	Plzeňský kraj
Karlovarský kraj	Ústecký kraj
Liberecký kraj	Královéhradecký kraj
Pardubický kraj	Kraj Vysočina
Jihomoravský kraj	Zlínský kraj
Olomoucký kraj	Moravskoslezský kraj

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Občanská ústava mění volby z jednorázového aktu na trvalou kontrolu: rozhodující veřejní služebníci jsou voleni a kdykoli odvolatelní, kandidují jednotlivci místo stran a jmenování do rozhodujících funkcí se ruší (čl. 18, 27–29). Dnešní čtyři volební zákony stojí na kandidátních listinách politických stran, poměrném systému s pětiprocentní klauzulí a na nemožnosti zvolené odvolat. Tento zákon je nahrazuje jedním jednotným předpisem pro všechny volené funkce.

2. Vazba na OIPD a důvodovou zprávu autora

Autor Občanské ústavy Ing. Jan Piroutek považuje za hlavní vadu zastupitelské demokracie, že „ti ‚naši' zástupci nejsou vytrvale loajální zástupci nás" – jsou ovlivnitelní penězi na kampaně a občané je nemohou průběžně odvolat (předmluva). Zákon na to odpovídá:

- **odvolatelností kdykoli** (část devátá) – podle východisek OIPD jsou všichni veřejní služebníci „periodicky volení a kdykoliv odvolatelní přímo občany" (bod 15),
- **kandidaturou jednotlivců** a zákazem kolektivní kandidatury – kolektivní entity „neumí nést osobní odpovědnost" (Hlava 5 OIPD, čl. 101),
- **omezením financování kampaní** na příspěvky občanů do 5 % průměrné mzdy a jednotnou sazbou médií (Hlava 5 OIPD, čl. 102),
- **vázaným mandátem** jako „nástrojem občanů proti zradě volebních slibů" (východiska, bod 34),
- **většinovou volbou v jednomandátových obvodech** – autor kritizuje „absurdní" pětiprocentní klauzuli a přepočítávání hlasů (bod 41); 76 poslanců za okresy a 14 senátorů za kraje odpovídá Hlavě 3 OIPD, čl. 75.

3. Kde návrh model doplňuje nebo se od něj odchyluje

Téma	Model OIPD	Návrh	Důvod
Opakování funkce prezidenta	jedno funkční období (Hlava 1, čl. 37)	nejvýše dvakrát po sobě	Návrh Občanské ústavy (čl. 49 odst. 2) převzal pravidlo platné Ústavy; o sjednocení na jedno období lze rozhodnout změnou ústavy.
Senát	14 senátorů, volby po 2 letech po 7 (Hlava 3, čl. 75) nebo po 3 letech po dvou krajích (Hlava 4, čl. 79)	po 3 letech v 7 krajích	Autorův text je vnitřně nejednotný; návrh sleduje čl. 34 Občanské ústavy (6 let, polovina krajů).
Ministři „každý z jiného kraje"	bez postupu	postup podle § 13	Bez pravidla by nebylo možné podmínku ústavy provést.
Odborné předpoklady	ústava jen u soudců (čl. 74, 79)	jen u soudců a státních zástupců; ostatní kandidáti vzdělání a praxi uvádějí	Čl. 18 odst. 1 ústavy dovoluje zákonu stanovit jen vyšší věk; o odbornosti ostatních rozhodují voliči.
Senát v prvních volbách	–	polovina krajů s tříletým prvním obdobím	Bez toho by se senátoři nikdy neobměňovali po polovinách; vyžaduje doplnění čl. 122 ústavy.

Téma	Model OIPD	Návrh	Důvod
Státní volební komise	–	volený předseda rozhoduje, losovaní členové dohlížejí	Losování není volba (čl. 83 odst. 2 ústavy); o právech rozhoduje volený služebník.
Média	jednotná minutová sazba 5 % (Hlava 5, čl. 102)	veřejnoprávní média bezplatně, soukromá za jednotnou sazbu	Rovný přístup všech kandidátů; bezplatný prostor ve veřejných médiích je jejich službou občanům.
Tribuni	jeden kandidát za každou obec, pak volba za kraj (bod 35)	přímá volba v kraji	Dvoustupňová volba přes 6 250 obcí by byla složitá; zákon o Občanských tribunálech může tento postup doplnit.
Soudci	voleni a odvolatelní	voleni postupně do 3 let, dosavadní soudci do zvolení nástupce	Plynulý chod justice.

4. Dopady

Volby více funkcí se spojují do jednoho hlasovacího období, takže počet hlasování pro občana zůstává zvládnutelný. Zákaz veřejného financování kampaní přinese úsporu veřejných rozpočtů; zrušení státního příspěvku politickým stranám vyžaduje změnu zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách. Náklady neperiodických voleb rozhodujících úředníků se minimalizují elektronickým hlasováním v systému EVORAS.

B. Zvláštní část

K § 1 až 4: Předmět a zásady včetně zásady dobrovolnosti volby („Nikdo nemá povinnost volit“ – Hlava 1 OIPD, čl. 12).

K § 5 až 8: Volební právo a volitelnost podle čl. 17 a 18 ústavy. Bezúhonnost a trvalý pobyt v obvodu zajišťují vazbu kandidáta na občany, kterým bude sloužit.

K § 9 až 14: Tři volební systémy podle povahy funkce. Rozhodující úředníci se volí neperiodicky, vždy při uprázdnění funkce; předkládají koncepci, aby občané volili podle programu a odbornosti.

K § 15 a 16: Funkční období podle ústavy a jeden společný podzimní termín pravidelných voleb. Pravidlo o zkrácení období po krizovém stavu přebírá úpravu ústavního zákona č. 87/2024 Sb.

K § 17 až 20: Kandidatura jen osobně; stranická příslušnost se na lístku neuvádí, aby se volilo podle člověka, ne podle značky. Majetková přiznání a koncepce jsou veřejné.

K § 21 až 24: Pravidla financování brání tomu, aby si bohaté skupiny „kupovaly“ politiky.

K § 25: Registr volebních závazků s hodnocením plnění dává vázanému mandátu konkrétní obsah.

K § 26 a 27: Hlasování shodné s OIRA; volič může elektronický hlas změnit, což chrání proti nátlaku při hlasování z domova.

K § 28 až 31: Odvolání kdykoli a prostou většinou hlasujících (čl. 25 odst. 2, čl. 29 ústavy) jako jádro OIPD.

K § 32 až 35: Slib, zánik mandátu, soudní ochrana a sankce.

K § 36 až 38: Přechod na nový systém a zrušení dosavadních volebních zákonů.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD) – návrh, čl. 17–19, 27–29, 34, 49, 58, 64, 65, 74, 79, 82, 88, 99, 115, 122; Fórum lidu – OIPD: Předmluva, Základní východiska a principy (body 15, 34, 41), Hlava 1 (čl. 12, 37),

Hlava 3 (čl. 75), Hlava 4 (čl. 79), Hlava 5 (čl. 101, 102); zákony č. 247/1995 Sb., 130/2000 Sb., 491/2001 Sb., 275/2012 Sb.; ústavní zákon č. 87/2024 Sb.